

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 58.053.031
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль вул. Максима Кривоноса, 2)

РЕЦЕНЗІЯ

*доктора філологічних наук, професора,
завідувача кафедри романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного університету*

імені Володимира Гнатюка

Косович Ольги Василівни

на дисертаційну роботу

Никіфорчук Жанни Василівни

на тему

***«Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності
в читанні майбутніх богословів»,***

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

01 Освіта / Педагогіка

Актуальність теми дослідження. Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні є дуже важливим аспектом для майбутніх богословів, оскільки багато християнських текстів, матеріалів та джерел доступні або написані англійською мовою. Це означає, що студенти богослов'я повинні мати достатній рівень знання англійської мови, щоб мати можливість не тільки читати, але і розуміти та аналізувати ці тексти.

Крім того, формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні допоможе майбутнім богословам бути більш конкурентоспроможними на ринку праці, особливо якщо вони планують працювати з іноземними колегами, студентами та пастирями. Крім того, багато

сучасних досліджень та літератури з богослов'я доступні тільки англійською мовою, тому студентам необхідно мати достатній рівень знання англійської мови, щоб мати доступ до цих джерел.

Нарешті, англомовна професійна компетентність в читанні також допоможе майбутнім богословам бути більш пристосованими до змін у світі. Сучасний світ стає все більш глобалізованим, і розуміння англійської мови є дуже важливим для спілкування з колегами з усього світу та для збагачення власного культурного досвіду.

Отже, формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні є дуже важливим для майбутніх богословів, оскільки це допоможе їм бути більш конкурентноспроможними.

Викладене вище підтверджує нагальність підвищення рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів в умовах кроскультурної взаємодії, обміну досвідом щодо ефективного становлення богословської галузі в Україні, а відтак зумовлює актуальність реферованої наукової розвідки.

Наукова новизна результатів проведеного дослідження та їх наукова обґрунтованість. Наукові положення, що містяться в дисертаційному дослідженні, є аргументованими, ґрунтуються на сучасних студіях провідних українських та зарубіжних вчених щодо сутності й структури професійно орієнтованої компетентності. Оцінюючи найважливіші здобутки роботи, варто вказати на результати, що мають вагому наукову новизну.

Дисертація містить такі елементи *наукової новизни*: теоретично обґрунтовано, практично розроблено й експериментально перевірено методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, котра базується на трьох етапах навчання (дотекстовому, текстовому та післятекстовому), застосуванні системи вправ і завдань, що відповідає етапам формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, містить три підсистеми вправ і завдань з відповідними групами вправ і завдань та спрямована на розвиток

психологічних механізмів читання, формування вмінь ознайомлювального, переглядового та вивчаючого читання, вміння використовувати стратегії читання, розуміти тексти релігійно-богословського змісту, інтерпретувати професійно орієнтовані тексти; уточнено критерії відбору навчального матеріалу; розроблено модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів за допомогою відповідних груп вправ і завдань; подальшого розвитку набуло визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів.

Достовірність одержаних результатів. Цінність роботи полягає в розробці моделі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів за допомогою відповідних груп вправ і завдань; подальшого розвитку визначення критеріїв оцінювання рівня сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Зважаючи на це можна констатувати, що достовірність отриманих висновків та обґрунтованість запропонованих рекомендацій визначається правильно обраними методологічними підходами, достатнім використанням наукового та емпіричного матеріалу. Кількість та якість використаних матеріалів, докладність їх аналізу створює передумови для забезпечення достатнього рівня достовірності дисертаційної роботи.

Практичне значення дослідження. Репрезентовані в роботі теоретичні положення, методологічний інструментарій та фактологічна база можуть стати основою для подальшого ґрунтовного вивчення методики формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Практичне значення отриманих результатів полягає у відборі фахових навчальних матеріалів для читання та професійно орієнтованої лексики з метою формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці навчально-методичного посібника з відповідними комплексами вправ та завдань; в укладанні методичних рекомендацій для викладачів англійської мови на богословських

спеціальностях щодо організації навчального процесу з метою ефективного формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; у розробці силабуса та робочої програми навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» для спеціальності 041 Богослов'я.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (285 найменувань, із них 105 – англійською мовою) і 13 додатків. Повний обсяг дисертації – 298 сторінок, зокрема 188 сторінок основного тексту. Додатки викладено на 63 сторінках. У роботі подано 13 таблиць, 3 рисунки.

Дисертація написана державною мовою та оформлена у вигляді рукопису. Її оформлення відповідає вимогам, визначеним наказом МОН України №40 від 12.01.20017 року.

У *вступі* викладено актуальність теми роботи, її зв'язок з науковими програмами, планами та темами; визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження. Науковий апарат дослідження визначено точно, відповідно до теми дисертаційної роботи із врахуванням результатів досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців та реальних потреб професійної діяльності.

У даній структурній частині окреслено теоретико-методологічну основу роботи, наукову новизну, практичне значення, подано інформацію про апробацію результатів дослідження, його структуру та обсяг.

У *Першому розділі* дослідження висвітлено підходи до навчання іноземної мови майбутніх богословів; визначено сучасний стан дослідження проблеми формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; описано стратегії для навчання іншомовного професійно орієнтованого читання; проаналізовано психологічні передумови формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів; з'ясовано особливості англомовних професійно орієнтованих текстів. Описано структуру ПО компетентності в читанні МБ, яка

включає фонетичну, лексичну та граматичну компетентності. Виділено стратегії навчання читання: когнітивні (зверху-вниз, компенсації мовних засобів, самостійного ознайомлення з мовними засобами, запам'ятовування, пошуку опор в іншомовному читанні, навчально-інформаційні, самоадаптації, рефлексії, сканування) та метакогнітивні (усвідомлення мети навчання, виконання завдання та досягнення поставлених цілей, самоконтроль, за необхідності заміна певних стратегій, перевірка правильності отриманого результату, самооцінка результатів, аналіз причин невдач, співвіднесення нової інформації з раніше вивченою). Проаналізовано психологічні передумови формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Визначено функції релігійного професійно орієнтованого тексту: збагачення і розширення знань майбутніх богословів, тренування, розвиток усного мовлення на основі прочитаного тексту, розвиток смислового сприйняття тексту.

У *Другому розділі* обґрунтовано розроблено методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, що мала на меті виконання таких завдань: визначення критеріїв відбору навчального матеріалу (текстів релігійно-богословського змісту, притч, молитов, професійно орієнтованих лексичних одиниць), окреслення етапів навчання англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні (дотекстовий, текстовий і післятекстовий), розробку системи вправ і завдань та представлення моделі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Представлено систему вправ і завдань для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Авторка наголошує на тому, що представлена модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів у межах дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» має циклічно-тематичний характер.

У *Третьому розділі* дисертації представлена розроблена авторська методика, включно із системою вправ і завдань для формування англомовної

професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, а також описана модель формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів зумовили необхідність експериментальної перевірки їх ефективності, яка передбачала проведення вертикально-горизонтального експерименту.

Завершується робота розгорнутими *Висновками*, які впливають з її змісту та слугують віддзеркаленням основних результатів дисертаційного дослідження. Вони чітко сформульовані, логічно побудовані і повною мірою відповідають завданням і розкривають основні результати роботи.

Додатки дисертаційного дослідження містять зразок анкети для опитування студентів, результати опитування студентів, зразок анкети для опитування викладачів, результати відповідей викладачів, доекспериментальний зріз, результати експериментального навчання, показники рівня сформованості професійно орієнтованої компетентності в читанні студентів експериментальної групи (доекспериментальний зріз), результати експериментального навчання, показники рівня сформованості професійно орієнтованої компетентності в читанні студентів контрольної групи (доекспериментальний зріз), результати експериментального навчання, показники рівня сформованості професійно орієнтованої компетентності в читанні студентів експериментальної групи (післяекспериментальний зріз), результати експериментального навчання, показники рівня сформованості професійно орієнтованої компетентності в читанні студентів контрольної групи (післяекспериментальний зріз), комплекс вправ і завдань.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій у наукових публікаціях. Результати дослідження репрезентують високий рівень достовірності, про що свідчить значна кількість апробацій матеріалів дослідження: 11 публікацій, серед яких 4 статті у періодичних фахових виданнях України; 1 стаття у закордонному виданні; тези 5 доповідей конференцій і навчально-методичний посібник у співавторстві «English for Theology Students» англійською мовою.

Наукові публікації, оприлюднені за тематикою дисертаційної роботи, містять обґрунтовані наукові результати відповідно до поставлених завдань.

Оцінка рівня виконання наукового завдання та рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Жанні Никіфорчук вдалося завдяки ґрунтовному опрацюванню й систематизації літературних джерел обґрунтувати, практично розробити й експериментально перевірити методику формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, яка охоплює поетапне формування вмінь професійно орієнтованого читання (дотекстовий, текстовий та післятекстовий етапи); виразити психологічні передумови формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Розроблена система вправ і завдань, яка співвідноситься із зазначеними етапами формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів, вирізняється наступністю і послідовністю. Запропонована авторкою модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів призначена для впровадження в межах навчальної дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням». У дисертації отримано нові науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що в сукупності представляють концепцію формування професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів. Вважаю, що запропоновані Жанною Никіфорчук методичні рекомендації щодо формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів є детальними і вичерпними.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. При рецензуванні дисертації порушень академічної доброчесності та текстових запозичень не виявлено. Усі наукові результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором самостійно.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Відзначаючи ґрунтовність, наукову добросовісність та цінність дисертаційного

дослідження, вважаємо за необхідне вказати на деякі дискусійні положення та висловити окремі зауваження та побажання:

1. У контексті того, що авторка акцентує увагу на моделі навчання, що передбачає виконання вправ і завдань на кожному з навчальних занять, і має різноманітні види контролю – фронтальний, індивідуальний, само- та взаємоконтроль, поточний, підсумковий (с. 169), видається необхідним виокремити принципи оцінювання навчальних досягнень студентів – майбутніх богословів у процесі формування професійно орієнтованої англомовної читацької компетентності.

2. Представляючи модель формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів у межах дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямування)» та стверджуючи про її циклічно-тематичний характер, та увиразнюючи три основні етапи роботи з текстом (дотекстовий, текстовий, післятекстовий) виникає питання про розподіл часу для кожного етапу (у відсотковому значенні), та відповідна класифікація різних типів вправ, які відповідають цілям кожного етапу.

3. Для моделі навчального процесу формування професійно орієнтованої компетентності у читанні, слід було би виокремити методичні принципи, зокрема, принцип поетапності навчання (сприяє поетапному оволодінню майбутніми богословами професійно орієнтованим англомовним читанням); 2) циклічності (передбачає, що навчальна мовленнєва діяльність проходить за тематично організованими розділами та здійснюється упродовж визначеної кількості годин); 3) системності (реалізується за допомогою розробленої системи вправ, яка спрямована на оволодіння вміннями, знаннями і навичками професійно орієнтованого англомовного читання); 4) професійної спрямованості навчання.

Зазначимо, що перелічені вище зауваження не мають принципового характеру і аж ніяк не ставлять під сумнів валідність отриманих у перебігу дослідження результатів.

Вони дійсно залишаються здебільшого дискусійними, не применшують позитивної оцінки даної роботи, не знижують наукового і практичного значення дослідження, а тільки вказують на потенційні шляхи подальшого вдосконалення наукових пошуків авторки.

Висновок. Викладене дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційне дослідження Никіфорчук Жанни Василівни на тему «Формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх богословів», є завершеною науковою працею, у якій її авторкою отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має значення для розвитку методики навчання іноземних мов і культур.

Дисертаційна робота відповідає вимогам, визначеним наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40 та Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. №44, що дає підстави для присудження Никіфорчук Жанні Василівні наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри романо-германської філології
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

Ольга КОСОВИЧ

Підпис *Ольга Косович*
засвідчую *Ольга Косович*
начальник відділу кадрів

Ольга Косович